

BALKRISHNA DOSHI

Pritzker-díj, 2018

Dénes Eszter

▲ Pritzker Architecture Prize, Vastu Shilpa Foundation

Az „építészeti Nobel-díjként” is aposztrofált Pritzker-díjat az idén a kilencvenéves indiai építész, Balkrishna Vithaldas Doshi nyerte el. A Tom Pritzker és a Hyatt Alapítvány által negyven éve alapított, 80 000 euróval dotált díj történetében először részesült indiai építész ebben a kimagasló elismerésben. A zsűrit a 2002-es év díjazottja, az ausztrál Glenn Murcutt elnökölte, aki laudációjában kiemelte, hogy a mesterként és tanárként is nagy hatású Balkrishna Doshi által tervezett több mint száz alkotás egyedi karakterrel bír, és valamennyi az építész hazája iránti mély elkötelezettségéről és a közösségek iránti áldozatkészségéről tanúskodik. Doshi minőségi, hiteles és a fenntarthatóságot szem előtt tartó építészettel járult hozzá országára fejlődéséhez.

◀▲ Amdavad ni Gufa, Ahmedabad, 1990

▼ A Life Insurance Corporation megbízásából épült lakóházak, 1973

a tervezés során egyaránt figyelembe véve a társadalmi, környezetvédelmi és gazdasági szempontokat, teljes körű fenntarthatóságra törekedve."

Balkrishna Vithaldas Doshi Pune-ben született, 1927-ben. Közel hatvanéves tevékenysége során az épí-

tészet mellett várostervezéssel és tanítással is foglalkozott. A Mumbai Egyetem kötelékében működő Sir JJ College egykori hallgatójaként Doshi egész munkássága során a saját nemzeti kultúrája és a modern törekvések összehangolására törekedett.

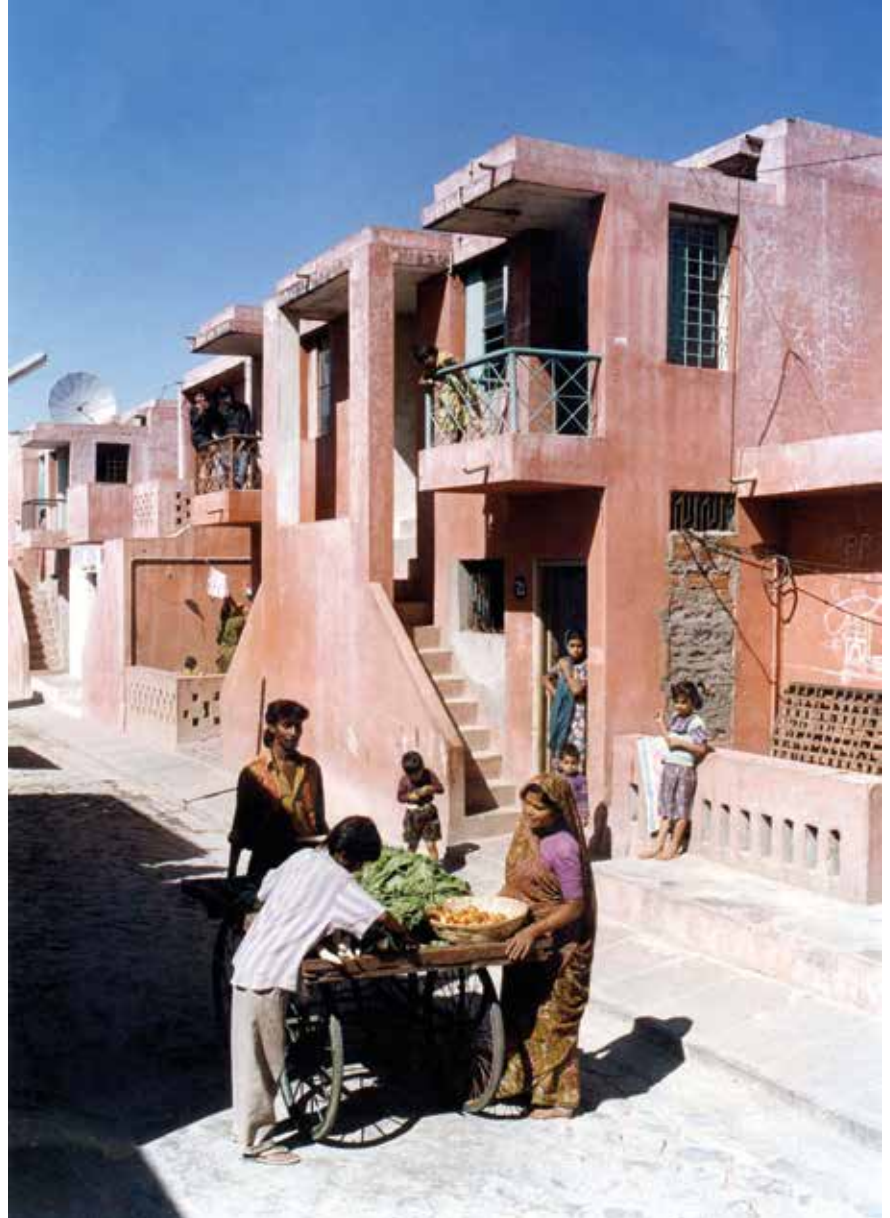

Az „építészeti Nobel-díjként” is aposztrofált Pritzker-díjat az idén a kilencvenéves indiai építész, **Balkrishna Vithaldas Doshi** nyerte el. A Tom Pritzker és a Hyatt Alapítvány által negyven éve alapított, 80 000 euróval dotált díj történetében először részesült indiai építész ebben a kimagasló elismerésben. A zsűrit a 2002-es év díjazottja, az ausztrál **Glenn Murcutt** elnökölte, aki laudációjában kiemelte, hogy „Balkrishna Doshi mindig komoly, soha nem hivalkodó vagy a divatot követő építészettel folytat. Mélyen gyökerező felelősségérzettel végzett munkája során magas színvonalú, hiteles építészettel járul hozzá hazája és honfitársai boldogulásához többek között olyan területeken, mint a közigazgatás és a közszolgáltatás, valamint az oktatás és a kultúra, de ugyanez vonatkozik a magánügyfeleinek tervezett otthonokra is. Éles szemmel térképezi fel az épületei környezetét,

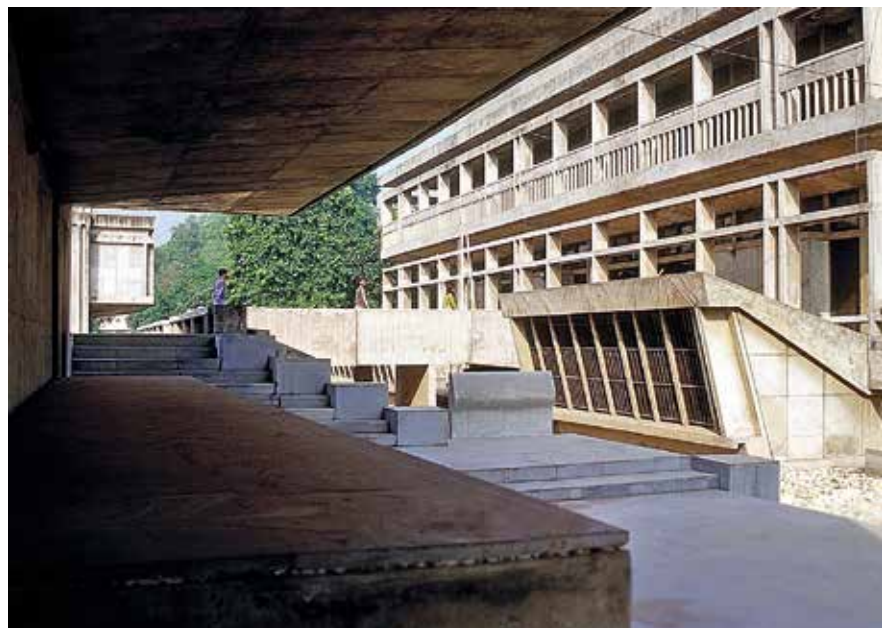
▲ Centre for Environmental Planning and Technology (Környezettervezési és Technológiai Intézet)

A díjat elsősorban mesterének (ahogyan ő fogalmazott, gurujának), Le Corbusier-nek köszönte meg. Párizsi irodájának 1951 és 1954 között volt munkatársa, majd később képviselője Chandigarhban és Ahmedabadban.

„Tanításai, melyek alapján kérdőre vontam az identitást, arra készítettek, hogy olyan új kortárs kifejezőmódban gondolkodjam, mely a regionalitás talaján egy holisztikusan felfogott, fenntartható lakhatásnak feleltethető meg” – mondta a díjazott. Doshi később az amerikai Louis Kahn mellett dolgozott Ahmedabadban, vele együtt jegyzi az Indian Institute of Management oktatási intézményének épületét. Szintén ebben a városban épült meg első önállóan tervezett jelentős épülete, az Indológiai Intézet (1962), mely múzeum és kutató-

„Le Corbusier példáján okulva tanultam meg a környezetet, a hagyományt, a funkciót, a szerkezetet, az észszerű tervezést és a tájat figyelni, és ezekre reagálni. Elmondható ugyan, hogy egy adott mértékben értek az épületek építéséhez, a terek és formák kialakításához, ám az elmúlt húsz év során fokozatosan tudatosult bennem, hogy az épületeim meglehetősen idegennek és tájba vetettnek hatnak. Nem mutatnak semmilyen szerves kapcsolatot a közegükkel. Ebből a felismerésből kiindulva arra igyekszem használni az évek során felgyűlt tapasztalatokat és megfigyeléseket, hogy többet tudjak meg a népemről, a hagyományairól, társadalmi szokásairól és életfilozófiájukról.”

[B.V.Doshi, *Contemporary Architects*, 1987, p. 236.]

központ, egyben a legrégebbi kéziratok gyűjteményének ad otthont. E tervezési feladat során, részben a funkciónak köszönhetően, jelentek meg először olyan elemek építészetében, melyek kifejezetten az indiai kontextus sajátjai – igaz, itt még nagyon erős Le Corbusier hatása. A későbbiekben Doshi szakított a nyugati modern kánonnal. A függetlenséget elnyerő Indiában elsősorban az olcsón előállítható szociális bérházak területén alkotott maradandót. Doshi úgy vélte, hogy az európai típusú modern szociális bérházak modellje széttöri a kisvárosok struktúráját, anélkül, hogy valódi fejlődést indukálna. A funkcionalista várostervezéstől végérvényesen elfordult, és 1955-ben

megalapította saját irodáját. A Vastu Shilpa több mint száz megépült munkát jegyez. 1978-ban indította útnak az iroda tevékenységéhez kapcsolódó Vastu Shilpa Alapítványt. Az alapítvány főként környezeti kérdésekkel foglalkozik, felkarolva és segítve az olyan, a helyhez alkalmazkodóbb módszereket, melyek lehetővé teszik a helyi építési hagyományok megőrzését. Doshi tevékenységének elsődleges célja a legszegényebb, nincstelen réteg felemelése. Ennek egyik példája az Aranya szociális lakótelep, amely több mint 80 000 ember befogadására képes. Ebben a szorosra szőtt labirintusban helyet kaptak az indiai építészeti kultúra leginkább meghatározó elemei is: az udvarok és a bazárszerű közterek. Az önálló, szervesen alakuló város mintájára megalkotott telep 1989-ben Aga Khan-díjban részesült. Egy másik, szintén figyelemre méltó, egyedi lakhatási programját 1973-ban a Life Insurance Corporationnek dolgozta ki, melynek különlegessége a (köz)terek és a lakás egységének alakíthatósága, és a különböző generációk igényei szerinti adaptációja. (Ez a projekt nagy hatással volt a chilei Alejandro Aravenára, a Pritzker-díj 2016-os kitüntetettjére.) Az Ahmedabadban, 1980-ban felépített építészstúdiója az indiai kultúra, a művészet és a fenntarthatóság eszméjének valódi szentélye.

Doshi munkáit a beton és a téglakettőse jellemzi, mellyel a komplexumok ridegségét ellensúlyozni tudta, szigorú lineáris

formák helyett szabadon alakítva őket. 1994-ben, Maqbool Fida Husainnel együttműködve hozta létre Ahmedabad Ni Gufa különleges belső kiképzésű, föld alatti kiállítóterét, mely valódi közösségi térként funkcionál. Mindemellett jelentős a pedagógiai tevékenysége: több egyesült államokbeli neves intézményben tanított (MIT, Rice, Pennsylvanie). Az ahmedabadi építészeti iskola megalapítója, melynek első igazgatója is ő volt, majd alapítója a tervező- és környezet-tudományi intézetnek, mely később többek között belsőépítészeti, vizuális művészeti karral is bővült.

